

Тиберий Плавций Силван Елиан и походът му в Крим

Владимир Попов

<http://nauka.bg/forum/index.php?showtopic=14253>

Наместникът на Мизия Тиберий Плавций Силван Елиан /Tiberius Plautius Silvanus Aelianus/ бил патриций от знатния род на Плавциите, отличили се с бляскава военна история. Дядо му, Марк Плавций Силван /Marcus Plautius Silvanus/ също бил римски генерал, син на Ургулания, близка приятелка на Ливия, /съпругата на император Октавиан Август и майка на Тиберий/. Бил женен за Ларция, с която имал две деца: Марк Плавций Силван и Плавция Ургуланила, /първата съпруга на император Клавдий /. През 2 пр.н.е. бил консул. През 4 г. сл.н.е. бил проконсул на Азия. През 6/7 г. станал легат на провинция Галация и Памфилия в Мала Азия. През 7 г. той командвал двата легиона: legio III Scythica и legio V Macedonica против бунтуващите се панонци във Великото Илирийско въстание и помогнал на Авъл Цецина Север /първият управител на новата провинция Мизия/ да усмири региона. За успехите си получил триумфални отличия - Ornamenta triumphalia. Синът му М. Плавций Силван бил виден политик и оратор. До 24 г. заемал длъжността претор. Бил омъжен за Фабия Нумантина, но след това се развел с нея и сключил брак с Апрония. По неясни причини изхвърлил последната през прозореца на къщата им и се самоубил, без да изчака присъдата. Именно от първия му брак с Елия имал син /осиновен след неговата

смърт от сестра му Ургуланила/ и носещ името Тиберий Плавций Силван Елиан – пълководецът, останал в историята като усмирител на отвъддунавските варвари. Плавций Елиан участвал в кампанията на Клавдий в Британия и бил назначен за консул суфект през 45 г., а по времето на Нерон /от 57 до 66 г./ бил легат на Мизия, където прилагал т. нар. „политика на изгорената земя“, за да държи племената далеч от границите ѝ. През 57 г. той достигнал до р. Днестър и присъединил към римските владения град Тирас. А около 100 хил. варвари от Приднестровието, заедно с „вождовете и царете“ им, той заселил в Мизия. След това през 58 г. започнал война със сарматите и бастарните и взел заложници от тях. Всъщност провинция Мизия първоначално обхващала териториите на днешна Сърбия и северозападна България до дн. река Янтра. Североизтокът /дн. Добруджа до делтата на Дунав/ бил под контрола на Одриското царство, а след анексирането му към Рим като провинция през 46 г. временно станал ничия земя. Следователно пред легата стояли амбициозните цели да очертае римския лимес в този участък. Задача, която той блестящо изпълнил, макар и не разполагал с много войски /основно части на VIII Августов, V Македонски и III Скитски легион/. Победите му оставили трайна следа в региона и в описанията на съвременниците, но спокой-

ствието в провинцията не продължило дълго. По време на гражданската война /69 -70 г./ легионите взели участие в борбите между претендентите и големи участъпи по Дунав останали неохранявани. При Веспасиан /69 - 79 г./, във връзка със зачестилите набези на сармати и даки, в Ескус, Нове /дн. Свищов/ и Сексагинта Приста /дн. Русе/ в Мизия били настанени гарнизоните на V Македонски и I Италийски легион. Окончателно административната и военната уредба на провинцията била решена от Домициан, който през 86 г. я разделил на две – Горна и Долна Мизия.

Една от заслугите на Плавций Елиан, освен военните му успехи е, че осигурил превоза на пшеница от Мизия, за да подпомогне населението на Вечния Град след пожара от 64-та г. След приключване на наместничеството му, той бил изпратен да управлява Испания. През 69-та година Веспасиан го назначил за градски префект, а през 70 г. в качеството си на Понтифекс Максимус, той положил първия камък при възстановяването на опожарения през гражданските войни храм на Юпитер Капитолийски. Както знаем от неговия погребален надпис, Плавций Елиан за победите си над

дунавските варвари бил награден с триумф от Веспасиан /нещо, което Нерон не сторил/. Сред заслугите му е упоменато, че е преселил 100 000 отвъддунавски варвари в Мизия, заедно със семейства им и вождовете им и ги е задължил да плащат данък на Империята.

Ето и текста на надписа /от мавзолея на Плавциите в Тиволи/:

На Тиберий Плавций /син на Марк/ Силван Елиан, понтифекс, содал на Август, триумвир по отливане и сечене на злато, сребро и мед, квестор на Тиберий Цезар, легат на V легион в Германия, градски претор, легат и спътник на Клавдий Цезар в Британия, консул и проконсул на Азия, пропреторски легат в Мизия, където той докара като плащащи данък над сто хиляди отвъддунавски жители с техните жени, деца, вождове и царе. Той напълно потуши въстанието сред сарматите, макар да беше отправил голяма част от войската си на експедиция в Армения. Той подчини на римските знамена неизвестни отпреди това, или пък враждебни на римския народ царе. На царете на бастарните и роксоланите той изпрати синовете на техните братя даки, взети в плен, от някои той взе заложенници, с което укрепи и удължи мира в провинцията. Той също така накара скитския цар да снесе обсадата на Херсонес, намиращ се зад пределите на Бористен. Той пръв в тази провинция облеghi снабдяването на римския народ с хляб, благодарение на доставянето на голямо количество пшеница. Изпратен като легат в Испания, а след това назначен за градски префект бил почетен от Сената с триумфални отличия по инициатива на Император Цезар Веспасиан, който казал: „той така управляваше Мизия, както и аз бих, а неговите почетни триумфални отличия би трябвало да са по-величествени /отколкото се полагат на градски префект/“. Него Им-

ператор Цезар Веспасиан направи консул за втори път по времето когато изпълняваше длъжността си на градски префект.

Походът на Плавций в Крим

След първата половина на 1 век, във връзка със зачестилите набези на скити и сармати в Крим, положението на Херсонес и останалите гръцки колонии било трагично. Неможейки да се противопоставят на варварската агресия, жителите на Херсонес отправили зов за помощ към тогавашния наместник на Мизия Тиберий Плавций Силван. Херсонес имал тесни контакти с Рим още след Митридатовите войни, когато градът застанал на страната на новите повелители на Азия и получил съюзнически привилегии, които явно включвали и помощ от страна на римските войски при нужда. Затова и легатът предприел наказателен поход, вследствие на което скитите били отблъснати. Кога точно се е състоял този поход е все още дискуссионен въпрос. Различните изследователи дават различни дати. От надгробния надпис става ясно, че експедицията се е състояла след като в Армения била изпратена по-голямата част от легионите, намиращи се в Мизия.

Цезенний Пет, бил назначен от император Нерон заедно с Корбулон през есента на 61 г., за да водят войната с партите. Вероятно именно по това време в Азия били прехвърлени подразделенията на V Македонски и III Скитски легион. Първият зимувал през 62 г. в Понт, а вторият още през 61 г. бил включен в кампанията на изток. Така излиза, че походът на Плавций Силван със сигурност е започнал не по-рано от 61 - 62 г. Разбира се това съвпадало и с активизацията на римската политика по отношение на народите на Кавказ и Сев. Черноморие.

Амбицията на Нерон била да завладее Армения, да установи контрол над Дербентския проход в Кавказ и да започне грандиозния си източен поход срещу Партия, подобно на Александър. Войната за Армения обаче не потръгнала добре и планове за инвазия били отложени във времето, а след Юдейското въстание и самоубийството на Нерон – отменени от новия император Веспасиан. Не звучи логично и предположението, че римляните са предприели експедиция в Крим до 63 г., когато бил подписан мир с партите, тъй като тогава вниманието им било фокусирано върху Армения. От друга страна Йосиф Флавий упоменава в речта на цар Агрипа преди началото на /юдейския бунт през 66 г./, че римляните контролират негостоприемният Понт само с 40 кораба и 3000 войника. Така че най-вероятно Тиберий Плавций помогнал на Крим в периода 63 - 64 г. След 68 г. започнала гражданската война, мизийските легиони подкрепили Веспасиан и подразделенията им били призовани в Италия, където те разбили войските на претендента Вителий.

Археологическите находки от тухли и керамика в Крим дават сведения за стануването на части от Равенската флота, която вероятно е била използвана от наместника, за да прехвърли войските по море, тъй като Мизийската и Понтийската флота в Черно море били основани по времето на Веспасиан. Запазена е и част от благодарствен надпис в Херсонес в чест на наместника, който пристигнал на 12-тия ден след скитското нападение и спасил града.

Участието на легионери в тази експедиция е твърде спорно. Тъй като в провинция Мизия, след отзоваването на V Македонски и III Скитски легион на изток останали само VIII Августов легион, /

дислоциран в Нове 45 - 69 г./ и преместеният от Далмация VII Клавдиев легион. Така че, за да усмири варварите в Крим, легатът разполагал с тях и с вексилации на моряците от Равенската флота. Последните били използвани не само срещу вражески кораби, но и при десантни и сухопътни операции, свидетелство за което са намерените олтари в Крим, с посвещения от классиари. Така че най-вероятно моряците били основните участници в похода на Плавций, тъй като останалите два легиона в Мизия трябвало да пазят голям участък от вражески нашествия и едва ли биха оголили лимеса, за да помогнат на Херсонес.

След като отбили атаките на варварите, римляните изградили нов вал, който да защитава населението на града. Започнало и изграждането на опорни пунктове в Крим, свързано с факта, че по нареждане на Нерон бил свален и боспорският цар Котис I и Боспор за кратко се превърнал в римска провинция /63 - 68 г./. Така че вероятно целта на експедицията била и завоевателна, за да стабилизира североизточната граница на империята, след като основните противници – сармати и бастарни били усмирени в предходните кампании на наместника по поречието на р. Днестър. В Крим били предприети и наказателни походи срещу таврите във вътрешността на полуострова, след което по-голямата част от войската била изтеглена обратно в Мизия. След смъртта на Нерон император Галба отменил създадената провинция и назначил за цар на Боспор тракийския династ Тиберий Юлий Раскупорис II, който управлявал до 93-та година.